

התבוננות

מתורתו של הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ)

עצם מעצמי ובשר מבשרי

אדם שהולך לשאול תחיתות, בין שהוא חבוש בשטריימל וכין שהוא אפילו לא נימול, הוא אח שלי. אולי הייתי רוצה שיהיו לי קרובים יותר יפים, יותר נחמדים, אבל עדיין הם עצם מעצמי ובשר מבשרי.

אני רואה את התופעה הזאת הרבה מאוד בחוץ לארץ. רוב הדברים שמספרים שם על מדינת ישראל הם לא לשון הרע; הם הוצאת שם רע, שקר וטיפשות. הגויים רוצים להאמין בזה מפני שאם הם לא יאמינו בדברים הרעים שאומרים עלינו הם יצטרכו לכבד אותנו, ומהם הם מפחדים. אבל כשגם יהודי מאמין לדיבה הנאמרת עלינו, כאשר הוא לא מרגיש עוד את האחדות, כשאין לו כבר שום תחושה של הכאב המשותף - זהו מצב של מחלה, וזה מפחיד.

אפשר לומר שאנחנו כעם חולים כעת במחלה השייכת לקבוצת המחלות האוטו-אימוניות. מחלות אלה, שמדע הרפואה מרבה לעסוק בהן היום, אינן נגרמות עקב תקיפה של גורם חיצוני כלשהו - חיידק, וירוס או מכה - אלא הגוף הוא זה שלוחם נגד עצמו, משום שהוא איננו מכיר עוד את עצמו. שאלה מסתורית היא: כיצד אני יודע שהוא "אני", איך הגוף מזהה כל חלק וחלק ממנו כ"אני". היה זמן שליחודי היה ברור: יש יהודים שהם בבחינת גולגולת שבראש ואחרים שהם בבחינת קצה הציפורן, אבל גם אותם שבקצה הציפורן וגם אלה שבגולגולת שבראש הבינו שמבחינה אימונולוגית הם אותו דבר עצמו, חלקים של גוף אחד.

ואם קורה שתא מסוים בגוף שוכח שהוא שייך לגוף הזה, "מתבולל" ומתנהג כאילו הוא שייך למשהו אחר, אזי הוא נלחם בעצמו. הוא נלחם עם עצמו לא מפני שיש לו סיבה אמיתית לכך, אלא מפני שהוא איבד את תחושת ה"אני" שלו, וזה מה שקורה בעם ישראל עכשיו.

על דרך הסוד אפשר לומר שעם ישראל הוא ה"גוף" המתגלה של הקב"ה, שעליו נאמר בספרות חז"ל בקשר לפסוק (שמות כג: ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם": "בתוכו" לא נאמר, אלא "בתוכם". ואם הגוף הזה מתחיל ללחום בעצמו זו כבר איננה בעיה "פנימית" של עם ישראל, אלא יש בזה כביכול התרסה כלפי מעלה, כמעט כפירה בעיקר וביסוד הקיום של עם ישראל, אשר אותו מבטא הכתוב המוכר לכולם: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

מה בכל זאת אפשר לעשות? אני עצמי כותב ומדבר על זה כל כמה שאני יכול, שזה הרבה פחות ממה שהייתי רוצה. אבל מה שחשוב יותר מהכול, לדעתי, הוא לחנך, לחנך, לחנך; את הילדים, את הצאצאים, לדעת שאני הוא אני, וגם אם אהיה מה שאהיה ואשתנה כמה שאשתנה עדיין אדע להכיר את עצמי. היום מחנכים לתורה, למצוות, לאהבת ה' וליראת ה', אבל זה לא מספיק. צריך לפחות להעביר את התחושה של מי אנחנו, את נקודת האני שלנו. כאשר האני הזה קיים, הוא ימשיך לצמוח גם כשהאני הפרטי שלי יתמוטט; כי גם משורשים של עץ שנגדע יכול לצמוח עץ חדש. בזה אנחנו צריכים להשקיע באמת, ולהשקיע יותר ויותר: בקרב הילדים שבגן, הילדים שבישיבה והילדים שבצבא, ואולי אולי אפילו הילדים שנבחרים לכנסת - שיזכרו כולם דבר אחד בלבד: שיהודי הוא יהודי.

נקודת המבחן היא הנקודה שבה אנחנו שבים ומגלים שבעצם "שנים עשר אנחנו אחים בני אבינו" (בראשית, מב: לב) ועל זה אנחנו מוכנים למסור את נפשנו. ברגע שיודעים את זה, כל השאר הרבה פחות חשוב.

הקטעים באדיבות ישיבת תקוע ומרכז שטיינזלץ

בעקבות הקשרים אקטואליים כאלו ואחרים החלטנו להתחיל לפרסם במדור זה סדרה חדשה של מאמרים מלוקטים מדברי הרב עדין שטיינזלץ שיעסקו באהבת ישראל, בקשר הקיים בין כל היהודים ובאחריות המוטלת על כל יהודי ביחס לכלל ישראל. כידוע, הרב דיבר וכתב רבות על הנושאים הללו והדאגה ליהדות וליהודים, בכלל ובפרט, בערה כאשר בעצמותיו. אנחנו מקווים ומתפללים שתימצא אוזן קשבת לדברים המאוד נוקבים של הרב ושהדברים יפעלו את פעולתם.

לפי כל מה שנראה אין אנו עדיין בימות המשיח; אנחנו בעקבתא דמשיחא, ואנחנו נרמסים תחת העקבות הללו, עם כל מיני סוגים של סבל ומהומה. מתוך מכלול המהומות והבעיות הללו אני מבקש להתמקד בעניין אחד, הקשור להסתכלות על תמונת העולם היהודי בכללותה. כל אחד מאתנו יכול להמשיך לשבת בשטיבל או בקלויז הקטן שלו ולראות רק פינה אחת של העולם, אבל נראה לי שמן הראוי להסתכל בתמונה הרחבה והמקיפה של עם ישראל - עם ישראל שבארץ ישראל, בארה"ב, בג'מייקה, או בניו זילנד. וכשאני מביט בתמונה הכללית הזו אני רואה משהו שמפחיד אותי.

כל מי שעוסק בהיסטוריה היהודית, כמו גם כל מי שלומד גמרא, מודע לכך שבעם ישראל תמיד היו מחלוקות. המחלוקות הן חלק מהתרבות הפנימית שלנו, משני צדדים עיקריים: ראשית, אנחנו כבני אדם, כיהודים, צומחים וגדלים מתוך ההנחה שאנחנו לא עדר, אלא כל אחד הוא אדם בפני עצמו, ולכן יש לכל אדם הזכות והאפשרות לומר את דעתו ולחלוק על זולתו. שנית, העולם התרבותי שלנו, כפי שהוא מתבטא בתלמוד, הוא דיאלקטיקה של בניין הבא מתוך הריסה, הדיאלקטיקה של עולם הנבנה מן הקרעים והצמתים שיש במציאות, כאשר "מני ומיניה יתקלס עילאה" (סוטה מ' ע"א) - ממני וממנו יתקדש שמו של הקב"ה.

צד נוסף של מחלוקות אלו הוא בכך שהן ביטוי של מערך שהוא גם נפשי וגם סוציולוגי. מה אנחנו? ההגדרה המתאימה ביותר היא שאנחנו משפחה, "בית יעקב", משפחת יעקב. בדרך כלל במשפחות יש קטטות; זה חלק מהדינאמיקה של המשפחה כמשפחה.

לי מותר להרביץ לאח שלי כי הוא אח שלי, או לסטור לאחותי כי היא אחותי; אבל כשמישהו זר ינסה לנגוע בהם אני אגייס את כל כוחותי כדי להגן עליהם. כך הוא גם במחלוקות בינינו: אנחנו יכולים להתקוטט, להשמיץ אלה את אלה, להתכתש אפילו עד זוב דם; אבל בתשתית של כל זה נמצא מכנה משותף עמוק מאוד, מצויה נקודת האחדות של עם ישראל. עצם היותנו יהודים מעולם לא היה שנוי במחלוקת; ולכן, למרות כל המחלוקות, תמיד הרגשנו כמהות אחת, כגוף אחד.

פעם שאלתי כמה יהודים מתבוללים: אתם הרי לא הולכים לבית הכנסת של שום זרם, ואפילו לא למתנ"ס יהודי. מה נשאר לכם מהיהדות שלכם? ואחד מהם ענה לי, שכשהוא קורא בעיתון שחייל יהודי נהרג בארץ ישראל, הוא אומר "אוי". ה"אוי" הזה מבטא את האחדות, את היותנו אחד; כל עוד זה קיים אני יודע שכל יהודי - ולא משנה עד כמה דעתי עליו חלוקה - הוא עצם מעצמי ובשר מבשרי.

אבל בזמנים שלנו מתחולל כאן שינוי, נוצרים בקיעים, וזה מפחיד אותי. כעת נראה לי שאצל יהודים רבים, גם בארץ וגם בחוץ לארץ, תחושת האחדות הזו פחות ופחות קיימת. יהיו הצידוקים לכך אשר יהיו, אנחנו הולכים ומאבדים את ההרגשה הפשוטה הזו שלא משנה מה יהיה, לא חשוב מה יקרה, אנחנו עדיין משפחה אחת. בעיניי זו אותה רעה חולה עצמה הן אצל הקיצונים של נטורי קרתא והן אצל השמאל הקיצוני שלנו. אבל אותנו

